

FORSKARFREDAG

— En del av European Researchers' Night —

2022

Finansieras av
Europeiska unionen

Vetenskap & Allmänhet
VA – PUBLIC & SCIENCE

ForskarsFredag 2022 – VA-rapport 2023:2

ISSN: 1653-6843

ISBN: 978-91-89039-20-9

Utgivare: Vetenskap & Allmänhet, VA

Grev Turegatan 14, 114 46 Stockholm

E-post: info@v-a.se

Webbplats: www.v-a.se

Facebook/Twitter/Instagram/LinkedIn: [@vetenskapoallm](https://www.instagram.com/vetenskapoallm)

Redaktör & grafisk form: Vendela Kjerner

Nationell samordnare ForskarFredag och Forskar Grand Prix 2022: Julia Brink.

Foton:

Omslag: Forskaren Merve Yesilbas visar hur saltkoncentrationer bildar mönster när de torkar och hur det hjälper oss att förstå mönster på Mars yta. Foto: Gabrielle Beans

Sida 2: Alba Nova under ForskarFredag 2022. Foto: Vetenskapens Hus. Sida 15: Dan Johnels, forskare vid Umeå universitet under kemi- och fysikshowen på Curiosum. Foto: Gabrielle Beans Sida 16: Foto: Erik Cronberg

ForskarFredag bjöd in till dialog i en hel vecka

Under sista veckan i september 2022 erbjöd Sveriges mest spridda vetenskapsfestival ForskarFredag aktiviteter på 26 orter runt om i landet – och digitalt. Fler än 28 000 personer tog chansen att upptäcka hur spännande och vardagsnära forskning kan vara.

2022 var ett speciellt år. Rysslands invasion av Ukraina, det förändrade världsläget och klimatet utgjorde en mörk fond. Samtidigt var det första året då många vågade träffas igen i större sammanhang, som före pandemin. För ForskarFredag var det möjligt att erbjuda aktiviteter i full skala igen.

Festivalprogrammet innehöll bland annat shower, experiment, en virtuell rymdresa, mysterium att lösa tillsammans med forskare och besök på science centers, Naturum och forskningsanläggningar. De flesta av aktiviteterna gick att delta i på plats men ForskarFredag erbjöd även en rad digitala evenemang.

Dessutom gick det att låna forskare och delta i medborgarforskningsprojektet Plastexperimentet.

Årets tema En bättre och friskare värld lyfte särskilt fram forskning om hälsa och miljö. I ”Människan och planeten” samtalade till exempel forskarna med publiken om hur dagens klimatforskning kan bidra till att möta framtidens utmaningar.

I ett science café diskuterades hur konstformer kan hjälpa oss att hantera kriser. ForskarFredag

7 av 10 av besökare* uppgav att de blivit mer intresserade av forskning efter ForskarFredag 2022.

*av de 1 879 som svarade på utvärderingen

är en del av European Researchers' Night och publiken kopplade upp sig från flera länder för att kunna ställa frågor till forskarna från Irland, Sverige och Malta.

ForskarFredags hjärta är dialogen som startar i mötet mellan forskare och allmänhet. Utbytet ger inblick i forskaryrket och visar att forskare är vanliga människor – men med ovanligt spännande jobb.

Ett stort tack till alla arrangörer, forskare, lärare, elever, privatpersoner och samarbetspartners som bidrog till ForskarFredag 2022.

Vi syns igen den 25–30 september 2023!

ForskarFredag-gänget

på föreningen Vetenskap & Allmänhet
För mer info, se [forskarfredag.se](#)

1

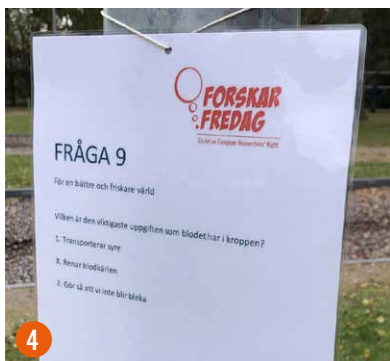
2

3

FORSKARFREDAG ARRANGERADES PÅ 26 ORTER. BLAND ANNAT GICK DET ATT ...

- 1 Experimentera, gå på nallesjukhus och träffa forskare på ForskarFredagsmys på Curiosum i Umeå.
- 2 Prata med forskare från de lokala industrierna i Stenungsund och gå på After Work med forskare i Molekylverkstan.
- 3 Prata med forskare om FNs hållbarhetsmål och bli svordomsforskare på Södertörns högskola i Huddinge.
- 4 Gå på forskarlunch och tipsrunda eller besöka experimentbussen i Dalarna.
- 5 Upptäcka snö- och rymdforskning samt rösta på deltagarna i Luleås detävling till Forskar Grand Prix på Teknikens Hus.
- 6 Gå på barkborrevernissage i Sundsvall och lära sig om ekonomi tillsammans med forskare från Mittuniversitetet.

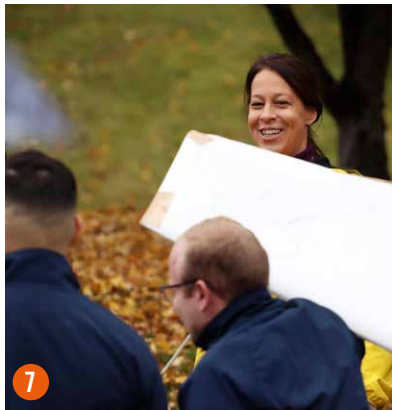
4

5

6

7

8

7 Prata med forskare om flygteknik och tävla med en egenbyggd drake på Campus Skellefteå.

8 Träffa mängder av forskare på Alba Nova i Stockholm, följä webinarier och gå på science café.

9 Fundera över litteraturens plats i en digital medievärld och lösa gåtor som kretsade kring Alice i Underlandet i The Wonderland Escape Room, som var en del av ForskarFredag i Växjö.

10 Se hur det går till när man letar upp sötvattenmusslor för forskning om miljögifter under ForskarFredag i Skövde.

11 Ta del av forskning direkt i matbutiken och smaka glass gjord med flytande kväve i Borås.

Foto: Gabby Beans, Molekylverkstan, Vendela Kjerner, Annika Johansson, Mattias Pettersson, Teknikens Hus, Mittuniversitetet, Campus Skellefteå, Vetenskapens Hus, Getty Images, Anna Sigge, David Borgström

10

11

BESÖKARE

28 000

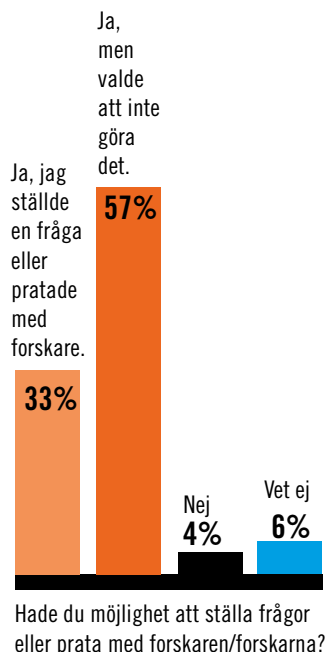
personer deltog i aktiviteter under ForskarFredag 2022.

Av de **1879**

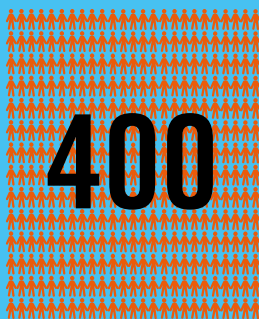
som var med i utvärderingen tyckte

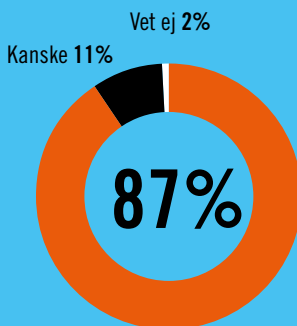
7 av 10 att de lärt sig om hur forskning går till under ForskarFredag 2022.

FORSKARE

forskare och doktorander medverkade under ForskarFredag 2022.

av forskarna* kan tänka sig att medverka i ForskarFredag igen

55%

av forskarna* svarade att de fått nya perspektiv på sin forskning genom att träffa deltagarna

77%

har blivit mer positiva till att berätta om sin forskning genom att delta i ForskarFredag

*av de 156 som svarade på utvärderingen

Junchun Yu, forskare vid Textilhögskolan, Högskolan i Borås, berättade om biomimik: Hur forskare kan inspireras av naturen för att skapa funktionella textilier. Eleverna fick bland annat testa hur daggkåpens blad fungerar vattenavstötande. Foto: Anna Sigge

4000 elever lånade forskare under ForskarFredag-veckan

Andlig vård i fångelser, framtidens energisystem och hur AI kan optimera livet för kossor – forskarna som var med i Låna en forskare kunde berätta om många spännande fält. Under ForskarFredag 2022 lånades forskarna ut till 160 klasser runt om i landet.

Ett lån innebär ett besök, antingen på plats eller online. Det möjliggör möten över hela landet – så att även skolor som har långt till ett lärosäte kan komma i kontakt med forskning på ett enkelt och lättsamt sätt.

- "Forskarna är vanliga människor precis som vi."
- "Vem som helst kan bli en forskare och det finns många sätt att forska. Det verkar spännande."
- "Jag har lärt mig att de flesta som valde att bli forskare inte heller visste vad de ville jobba med när de blev vuxna."

var några av elevernas tankar efter besöken.

Forskaren och låntagaren diskuterar upplägget tillsammans. Ibland läggs fokus på forskaren som person och vägen till yrket, och ibland mer på själva forskningen – innehållet anpassas efter lyssnarnas intressen och ålder.

Låna en forskare har länge varit en del av ForskarFredag, men har utvecklats

Foto: Magnus Johansson/iU

"Det är första gången jag är ute i skolor på det här sättet, men jag tycker att det är jätte viktigt och en stor del av mitt jobb att sprida glädjen och kunskapen för ämnet". Henrik Pedersen, professor i organisk kemi på Linköpings universitet, lånades ut både till lågstadie- och gymnasieklasser.

och genomförs nu på nationell nivå. En bokningsplattform gör det lätt att söka på ämnen och hitta lediga tider. Besöken brukar vara mycket uppskattade och ge input till både forskare och deltagare.

"Det är jätteroligt att träffa elever och få frågor man inte tänkt på, och det är väldigt relevanta frågor", berättade Lars Rönnegård, Högskolan Dalarna, i Vaken i P3. Han undersöker hur AI kan förbättra djurvälståndet och lånades ut flera klasser under ForskarFredag-veckan.

Jag lärde mig att få fram det mest centrala/intressanta på så kort tid som möjligt.

Forskare som lånades ut

Jag fick lära mig att presentera min forskning på ett enkelt och lättbegripligt språk för yngre. Jag hoppas att jag har inspirerat fler till att bli forskare.

Forskare som lånades ut

Emelie Hultberg, som forskar om textilt management vid Högskolan i Borås, träffade elever under nästan hela ForskarFredag-veckan. "Det var intressant att höra hur lika våra frågeställningar och funderingar är när det kommer till hållbarhet och mode." Foto: Anna Sigge

Jätteintressant att ta del av. Flera av mina elever vill bli forskare efter förra årets evenemang.

Lärare grundskola åk 2

Mycket givande! Forskaren förklarade hur hen arbetar, och aktiverade eleverna i en interaktiv övning. Forskaren tog också upp viktiga frågor och lät eleverna ställa många frågor. Eleverna var mycket glada efteråt och vill gärna ha fler liknande möten.

Lärare gymnasiet åk 2

Klass 6Bs besök och bidrag: "Vi är på väg till en kompis men har gått vilse. Vi har adressen som tur är. Då tar vi fram vår mobiltelefon och en kartapp med vägbeskrivning. Den tar hjälp av satelliter för att guida oss till målet."

Klass 2Ds bidrag "Rymden i vardagen" innehåller dag och natt, årstider, GPS, dragningskraft, månen, solen, meteoritnedslag och stjärnorna". Under mötet deltog Christer Fuglesang, och några av eleverna, via länk.

Många frågor när fototävlingens vinnare träffade Christer Fuglesang

Hur märks rymden i vår vardag här på jorden? Det var den lite kluriga uppgiften deltagarna i ESERO Sverige och ForskarFredags fototävling fick lösa. Flera fina bidrag kom in och två vinnarklasser fick träffa Sveriges första astronaut Christer Fuglesang.

Först ut var klass 6B från Höglundaskolan i Jordbro. Eleverna såg fram emot besöket och hade laddat med många frågor.

– Det var spännande och coolt att prata med honom. Vi undrade mest hur det var att vara i rymden, berättade eleven Eira Stålgärde, 12 år, för tidningen Mitti i samband med besöket.

Näst på tur stod Baraskolan i Svedala. Klass 2D

hade förberett sig inför det digitala mötet genom att titta på filmer om rymden, ha böcker om rymden som läsläxa och skriva egna faktatexter som de läste för varandra.

– När barnen fick veta om vinsten blev de så förvåntansfulla. Mötet blev verkligen en upplevelse och ett minne för livet, säger Helena Linde som är klassens lärare.

Eleverna hade en massa frågor, som de hade tränat på för att kunna ställa till Christer Fuglesang. Till exempel ville de veta om det finns lukter i rymden och hur kallt det är där.

– Det är alltid lika roligt med nyfikna frågor, så att jag kan få dela med mig om hur spännande rymden och forskning är, säger Christer Fuglesang.

Hela Sverige får vara med och forska om plastskräp

På en yta lika stor som 60 fotbollsplaner har skolelever och allmänhet hjälpt till att kartlägga hur mycket plastskräp som finns i olika naturtyper i Sverige. Efter första halvleken av Plastexperimentet har mer än 200 kg plastföremål rapporterats in.

Plastexperimentet är ett medborgarforskningsprojekt som drivs av ForskarFredag, Håll Sverige Rent och forskare vid Göteborgs universitet. Under två omgångar 2022 hjälpte drygt 3 500 personer, varav 133 skolklasser, till att samla in 33 158 plastbitar på 168 platser spridda över landet.

Bethanie Carney Almroth, professor i ekotoxikologi och zoofysiologi vid Göteborgs universitet, är ansvarig forskare för projektet. Hon hoppas att Plastexperimentet ska ge ny kunskap om orsakerna till att plasten hamnar i naturen; var i kedjan det brister.

– Men deltagarna får också lära sig om plastens effekter på miljön och hur våra beteenden och beslut i samhället påverkar miljön. De får kunskaper om problemet och kan fortsätta att driva detta vidare. De får också se hur forskning går till och vara en del av ett större sammanhang.

Plastexperimentet har bland annat synts i SVTs Lilla Aktuellt och Nyhetsmorgon i TV4.

ForskarFredag har arrangerat projekt där frivilliga hjälper forskare att samla in data sedan 2009 (det årliga massexperimentet) men det här är första gången ett projekt pågår i två år. Så 2023 kommer det gå att hjälpa forskarna igen.

– Tillsammans kan vi samla in en större mängd forskningsdata än vad som annars hade varit möjligt, säger projektledare Julia Brink.

Välkommen att vara med – läs mer på www.plastexperimentet.se

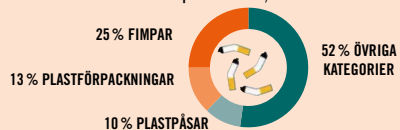

VAR LETADE VI 2022?

168 platser, varav...
27 badplatser/stränder
45 naturområden
82 parker
13 vattendrag

VAD HITTADE VI UNDER 2022?

33 158 plastbitar, varav...

Finalisterna tog sig vidare från deltagningar i Helsingborg, Luleå, Stockholm, Eskilstuna och från Forskar Grand Prix Digital.

Finalen gick av stapeln på ett fullsatt Nalen i Stockholm den 1 december 2022. På bilden, från vänster: Konferencier Josefin Johansson, jurymedlem Karin Adelsköld, finalisterna Maksim Nikonovich, Peter Backeman,

Forskarna förtrollade

Illusionstrick och magi avgjorde den nationella finalen i Forskar Grand Prix, tävlingen där forskare presenterar sin forskning på fyra minuter.

Att göra sin forskning begriplig är en stor utmaning för de flesta forskare. I Forskar Grand Prix sker det dessutom på scen inför en stor publik och en expertjury som

bedömer förståelsen, framförandet och hur forskningsfrågan förklaras. I år gick vinsten till Matthew Tompkins, postdoktor i kognitionsvetenskap vid Lunds universitet.

– Jag är väldigt glad över chansen att få berätta mer om mitt forskningsfält. Det handlar om hur sinnena fungerar och påverkar oss, säger Matthew Tompkins, som under sin presentation

Erika Baraldi, Tomas Rosén och Gina Griffioen bredvid jurymedlemmarna Amina Manzoor, Expressen, och Matti Sällberg, Karolinska Institutet. Längst till höger prisutdelare Fredrik Hörstedt, Vinnova. Foto: Erik Cronberg

publiken på fyra minuter

lät publiken testa minnet och även lyckades trola bort sin tröja utan att någon märkte det.

Andra pris gick till Tomas Rosén, KTH, som forskar om nanofibriller. Erika Baraldi, Stockholms universitet, tog hem bronset. Hon forskar om hur familjer med extremt för tidigt födda barn kan stöttas. De sex finalisterna kvalificerade sig via deltävlingar i samband med ForskarFredag.

FINALISTER 2022

Peter Backeman Mälardalens universitet
Erika Baraldi Stockholms universitet
Gina Griffioen Karolinska Institutet
Maksim Nikonovich Luleå tekniska universitet
Tomas Rosén Kungliga Tekniska Högskolan
Matthew Tompkins Lunds universitet

Bild: Dagligvarunytt, 30 sept 2022

Bild: Mitt i Stockholm, 18 nov 2022

Bild: Borås Tidning, 30 sept 2022

Bild: ST-tidningen, 3 okt 2022

FORSKARFREDAG SYNS!

135 gånger nämndes **ForskarFredag**, **Forskar Grand Prix**, **Låna en forskare** eller **Plastexperimentet** i tryckt press, radio, TV eller redaktionella webbsidor under 2022.

EXEMPEL PÅ ARTIKLAR OCH INSLAG:

- SKOLELEVER OCH FORSKARE I UNIKT FORSKNINGSPROJEKT OM PLASTSKRÅP
Aftonkuriren, nr 4 2022
- SÅ KAN DU GÖRA VÄRLDEN BÄTTRE I SOMMAR – BLI GERILLAFORSKARE
Dagens Nyheter, 10 juni 2022
- MEDBORGARFORSKNING SKA GE SVAR PÅ VAR PLASTSKRÅPET KOMMER IFRÅN
Aktuell Hållbarhet, 31 augusti 2022
- VETENSKAPSFESTIVALEN FORSKARFREDAG – CURIOSUM SATSAR PÅ FRAMTIDENS FORSKARE
It-pedagogen, 28 september 2022
- VI HAR HAFT TVÅ FORSKARE I KLASSRUMMET
P4 Väst, Sveriges Radio, 30 september 2022
- REGN HOTADE DRAKFLYGNING PÅ CAMPUS
Norran, 30 september 2022
- FORSKARFREDAG PÅ BALTHAZAR UTFORSKADE AI: "DET HÄR ÄR FRAMTIDEN"
Skaraborgs Allehanda, 1 oktober 2022
- BLI EXPERT PÅ FYRA MINUTER – VILKET ÄMNE VÄLJER DU?
Helsingborgs Dagblad, 28 oktober 2022
- FYSIKERN SOM KAN FÅNGA EN PUBLIK
Universitetsläraren, 11 november 2022
- KLASSEN FÅR BESÖK AV FUGLESANG
P4 Stockholm, Sveriges Radio, 7 november 2022
- HAN ÄR FINALIST I STOR NATIONELL FORSKARTÄVLING
Norrbottnens-Kuriren, 1 december 2022
- MATTHEW TOMPKINS VANN TÄVLING I DEN BEGRIFPLIGASTE FORSKNINGEN
Studio 1, P1 Sveriges Radio, 1 december 2022

669 GÅNGER NÄMNDDES FORSKARFREDAG, FORSKAR GRAND PRIX, LÅNA EN FORSKARE ELLER PLASTEXPERIMENTET I SOCIALA MEDIER (FACEBOOK, INSTAGRAM, TWITTER) UNDER 2022*.

*Enligt medieanalysverktyget Meltwater, LinkedIn är inte inkluderat

FINANSIÄRER

Ett stort tack till våra nationella samarbetspartners 2022

Carl Tryggers Stiftelse
för Vetenskaplig
Forskning

IKEM
Innovations- och kemiindustrierna i Sverige

Jernkontoret

Vetenskapsrådet European Research Council

Kungl. Patriotiska Sällskapet

VINNOVA
Sveriges innovationsmyndighet

Nat
NATURVETARNA

Wenner-Gren Stiftelserna

Oscar och
Maria Ekmans
Donationsfond

Finansieras av
Europeiska unionen

VETENSKAP & ALLMÄNHET, VA, ÄR EN IDEELL FÖRENING SOM FRÄMJAR DIALOG OCH ÖPPENHET MELLAN ALLMÄNHET OCH FORSKARE

Vi arbetar för att åstadkomma samtal om forskning i nya former som engagerar. VA utvecklar också ny kunskap om relationerna forskning – samhälle genom opinionsundersökningar och studier. Medlemmar är drygt 100 organisationer, myndigheter, företag och föreningar. Dessutom finns individuella medlemmar.

Vill du vara med i ForskarFredag eller veta mer om Vetenskap & Allmänhets dialogaktiviteter? Kontakta **Julia Brink**, projektledare: julia@v-a.se

Twitter/Instagram: [forskarfredag](#) & [vetenskapoallm](#)

Facebook: [forskarfredag](#) & [vetenskapoallm](#)

LinkedIn: [vetenskapoallm](#)

YouTube: [vetenskapoallm](#)

Läs mer på:

[v-a.se](#), [forskarfredag.se](#) & [forskargrandprix.se](#)

Vetenskap & Allmänhet

VA – PUBLIC & SCIENCE